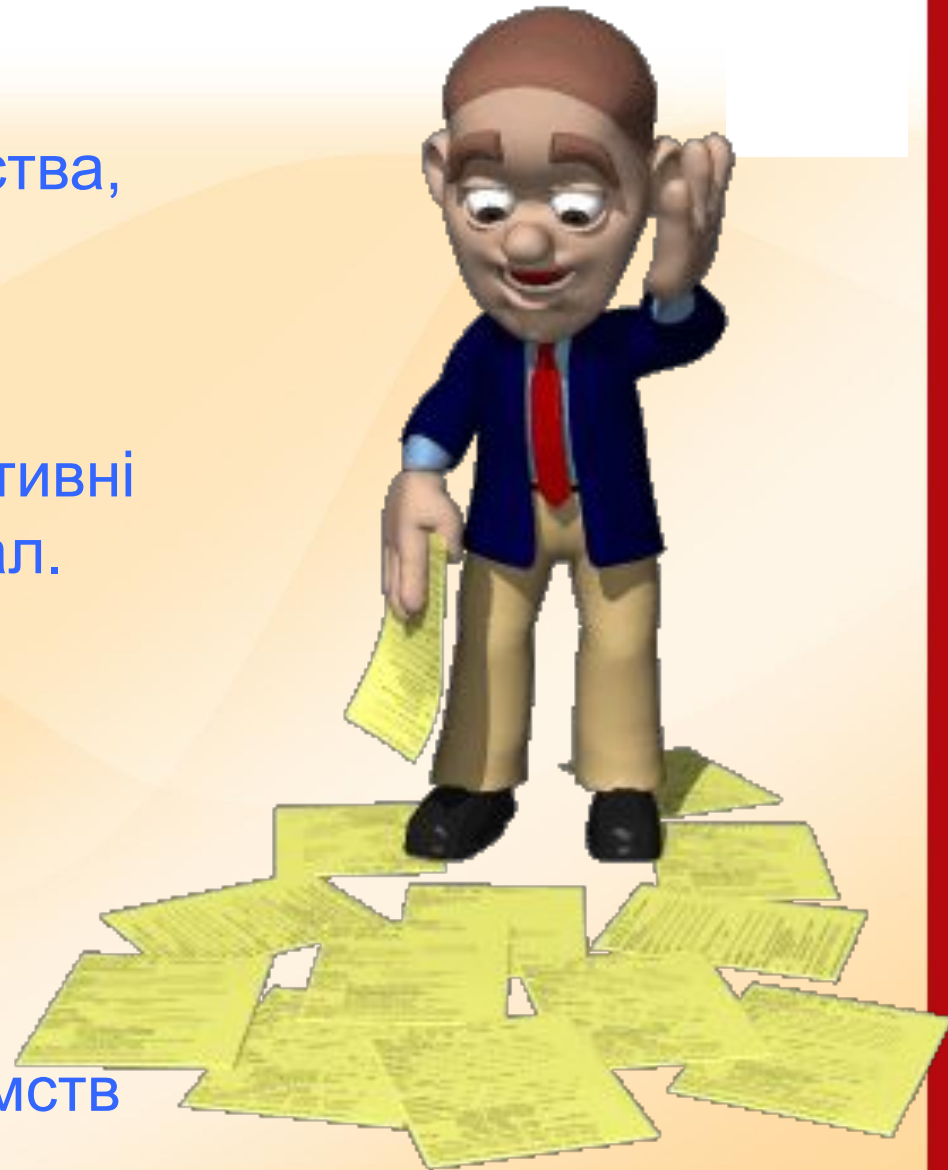

ТЕМА 4. САНАЦІЯ БАЛАНСУ

Зміст теми

1. Власний капітал підприємства, його функції та складові.
2. Формування статутного капіталу суб'єктів господарювання. Корпоративні права. Номінальний капітал.
3. Збитки підприємства та джерела їх покриття
4. Економічний зміст санації балансу та призначення санаційного прибутку
5. Цілі та методи зменшення статутного фонду підприємств

Питання 1. Власний капітал підприємства, його функції та складові.

Власний капітал підприємства представляє собою сукупність **зовнішніх та внутрішніх джерел капіталу**, який фінансується за рахунок коштів власників (учасників) товариства і власних фінансових ресурсів самого підприємства, і відображається у першому розділі пасиву балансу підприємства.

Власний капітал відповідає абсолютній величині перевищення балансової вартості його активів над зобов'язаннями.

$$ВК = А - З$$

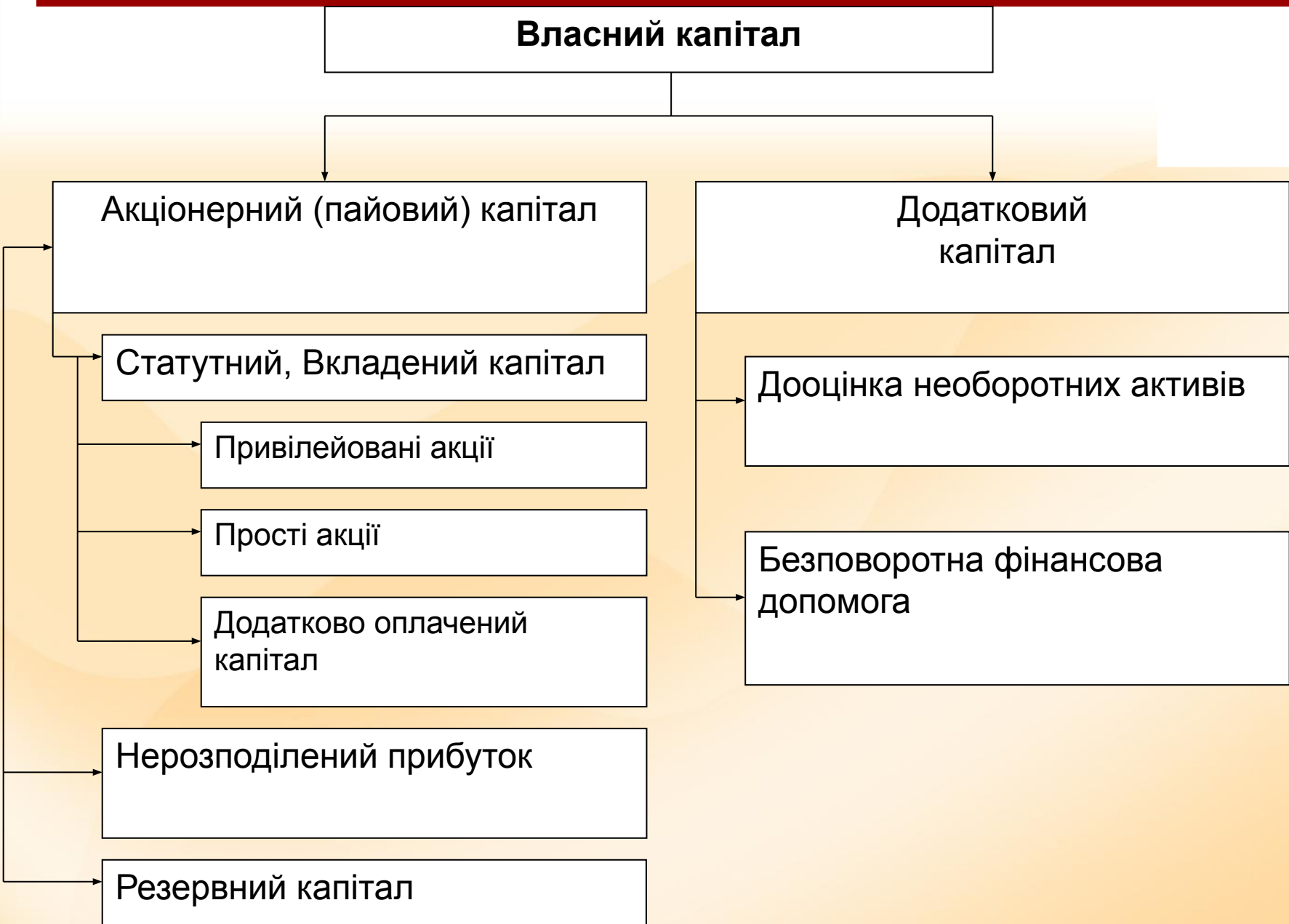
Сума ВК у пасиві показує лише облікову, а не ринкову вартість прав власників підприємства

Виходячи з природи і економічного змісту власного капіталу можна виділити такі його **функції**:

- **оперативну** - пов'язана з підтриманням безперервності діяльності організації (підприємства);
- **захисну (абсорбує)** - спрямована на захист капіталу кредиторів і відшкодування (поглинання) збитків організації;
- **розподільну** - пов'язана з участю в розподілі отриманого прибутку;
- **регулюючу** - визначає можливості і масштаби залучення позикових джерел фінансування, а також участі окремих суб'єктів в управлінні організацією.

Питання 1. Власний капітал підприємства, його функції та складові.

Рис. Складові власного капіталу

Питання 2. Формування статутного капіталу суб'єктів господарювання. Корпоративні права. Номінальний капітал.

Базовим елементом власного капіталу є *статутний (номінальний) капітал* (далі — СК) — **сума вкладів власників (учасників) підприємства в його активи за номінальною вартістю** відповідно до статутних документів.

Статутний капітал формують тільки юридичні особи, та для АТ законом встановлено мінімально необхідний для реєстрації розмір статутного капіталу: 1250 мінімальних зарплат

Статутний капітал – це зареєстрований у встановленому законом порядку та закріплений в установчих документах грошовий еквівалент майна, яке повинно бути передане підприємству у власність (повне господарське відання, оперативне управління) у вигляді внесків для забезпечення його господарської діяльності та як сплата його учасниками отримуваних ними майнових прав.

Питання 2. Формування статутного капіталу суб'єктів господарювання. Корпоративні права. Номінальний капітал.

Внески до статутного капіталу

До СК **можна** вносити

1. грошові кошти, у тому числі в іноземній валюті
2. рухоме та нерухоме майно (машини, сировина, будівлі тощо)
3. права користування майном
4. права користування землею, водою та іншими природними ресурсами
5. майнові права на об'єкти інтелектуальної власності (комп'ютерні програми, літературні твори тощо)
6. корпоративні права, цінні папери, крім тих, що засвідчують відносини позики

До СК **НЕ** можна вносити

1. бюджетні кошти (крім державних під-в)
2. кошти отримані в кредит і під заставу
3. боргові цінні папери, емітентом яких є засновник
4. векселі до СК господарського товариства
5. майно, обмежене для обігу на території України (зброю тощо)

Питання 2. Формування статутного капіталу суб'єктів господарювання. Корпоративні права. Номінальний капітал.

1) Грошові вклади
необхідно вносити на
спеціальний банківський
рахунок.

**2) Цінні папери, майно та
майнові права, що вносяться до
СК, повинні мати грошову
оцінку.**

2.2) Вартість вкладу
засвідчується актом оцінки
майна або актом оцінки права
користування майном.

2.1) Грошова оцінка вкладу учасника
підприємства здійснюється за згодою учасників
або підлягає незалежній експертній перевірці
(для держпід-в, для АТ тощо). Для АТ має
дорівнювати ринковій вартості майна.

2.3) Передача вкладу до СК оформлюється актом приймання-передачі.

В акті передачі майна слід вказувати вид майна, його характеристики та вартість
майна або права використання майна.

В акті передачі права користування майном, крім вищезазначеного, слід
вказувати строк користування майном, способи використання майна,
проведення ремонтів, страхування, сплату комунальних послуг, наслідки
поліпшення та модернізації майна, порядок його повернення тощо.

Питання 2. Формування статутного капіталу суб'єктів господарювання. Корпоративні права. Номінальний капітал.

Формування СК підприємства здійснюється шляхом розміщення
корпоративних прав.

Корпоративні права представляють собою наступні права його
власника:

1. право на управління,
2. право отримання частки прибутку такої юридичної особи,
3. право на частину активів у разі ліквідації суб'єкта
господарювання

Ключовою характеристикою *корпоративних прав* являється їх вартість, у
тому числі:

1. номінальна вартість,
2. курс емісії,
3. балансова вартість,
4. ринкова вартість (ринковий курс).

Номінальна вартість корпоративних прав

Однією з характеристик корпоративних прав є їх номінальна вартість (номінал) - вартість, яка визначає величину участі власника у суб'єкті господарювання.

Сукупна вартість емітованих підприємством корпоративних прав по номіналу, випущених підприємством, становить його СК.

Курс емісії корпоративних прав

Курс емісії – ціна, за якою підприємство розміщує свої корпоративні права.

З юридичного погляду **нижньою межею** курсу емісії корпоративних прав є їх **номінальна вартість**. З економічного - **номінальна вартість** плюс витрати на проведення емісії

Емісійний дохід (ажіо) =
Курс емісії - номінальна вартість,

при цьому

Курс емісії > номінальна вартість (обов'язково при первинному розміщенні!!!)

Ажіо - додатковий капітал. Чим вищий курс додаткової емісії, тим більший обсяг ліквідних засобів залучається на підприємство при заданому обсязі збільшення статутного капіталу.

Дизажіо – відхилення ринкового курсу цінних паперів від їх номінальної вартості в бік зменшення від номіналу (можливо при вторинному розміщенні).

Ажіо - більш вигідне джерело коштів для підприємства, оскільки:

1. на додатковий капітал не потрібно нараховувати дивіденди
2. емісійний дохід не оподатковується. Отже, ажіо - навіть найкраще джерело формування резервів, ніж чистий прибуток. Оскільки в цьому випадку емісійний дохід не оподатковується, тоді як резерви, джерелом яких є чистий прибуток, створюються за рахунок прибутку після оподаткування.

Балансовий курс корпоративних прав

$$\text{БК} = (\text{ВК} / \text{СК}) * 100\%$$

характеризує величину вартості чистих активів підприємства, які припадають на одиницю номінальної вартості корпоративного права. Базується на даних бухгалтерського обліку.

Але, БК не враховує:

1. ринкової вартості активів;
2. ринкові чинники формування ціни акцій;
3. приховані резерви, у тому числі **недооцінка активів** (передчасне списання окремих активів, застосування прискореної амортизації, незастосування індексації); або **переоцінка зобов'язань** (наприклад за статтями “Забезпечення наступних витрат і платежів” і “Поточні зобов'язання з внутрішніх розрахунків”)

З урахуванням прихованих резервів,

$$\text{БК(п.р.)} = ((\text{ВК} + \text{приховані резерви}) / \text{СК}) * 100\%$$

Питання 2. Формування статутного капіталу суб'єктів господарювання. Корпоративні права. Номінальний капітал.

Ринковий курс корпоративних прав:

- 1) визначається виключно під дією ринкових факторів і
- 2) відповідає вартості, за якою акції можуть купуватися і продаватися на організованому та неорганізованому ринках цінних паперів

Ринковий курс залежить від співвідношення попиту та пропозиції на цінні папери.

Покупці та продавці акцій при прийнятті відповідних рішень враховують **очікування щодо майбутньої прибутковості та ліквідності** об'єкта інвестування, які формуються на основі аналізу інформації про емітента, в т.ч.:

- а) інформації щодо поточних і прогнозованих дивідендних виплат;
- б) висновків аналітиків щодо якості фінансового стану емітента;
- в) оцінки перспектив у виробничо-господарській сфері підприємства;
- г) інших даних, які характеризують фінансовий стан і господарську діяльність емітента акцій.

Чим цей курс вищий, тим більше можливостей у підприємства залучити додатковий капітал на

Питання 2. Формування статутного капіталу суб'єктів господарювання. Корпоративні права. Номінальний капітал.

Ринковий курс корпоративних прав

≠

Балансовий курс

Позитивну різницю між
біржовим та
балансовим курсом
акцій можна
інтерпретувати як
ринковий індикатор
потенціалу
прибутковості
підприємства

Сума власного капіталу

≠

Загальна ринкова вартість акцій

≠

Вартість, яку можна отримати в
результаті продажу чистих активів
або підприємства в цілому

З іншого боку, ця різниця може
тракуватися як оцінка
прихованих резервів.

Питання 2. Формування статутного капіталу суб'єктів господарювання. Корпоративні права. Номінальний капітал.

Курс акцій, визначений на основі розрахунку їх капіталізованої вартості

Капіталізована вартість підприємства – це приведена до теперішньої вартості величина майбутніх доходів на основі їх дисконтування.

**Курс акцій за капіталізованої
вартості (ККВ)**

=

$$\text{КВ} : \text{СК} * 100\%$$

розраховується у процентах як
відношення між капіталізованої
вартістю (КВ) підприємства до його
статутного капіталу (СК)

$$\text{КВ} = \text{ЧП} / r$$

**$r = p/100\%$, p – ставка
капіталізації, ЧП – чистий
прибуток**

характеризує «внутрішню»
вартість акцій, яка формується на
основі очікуваних майбутніх

Питання 2. Формування статутного капіталу суб'єктів господарювання. Корпоративні права. Номінальний капітал.

На певну дату не всі випущені корпоративні права можуть бути розміщені серед учасників підприємства або ж розміщені корпоративні права будуть оплачені не повністю. У такому випадку маємо

вилучений капітал (ВилК)

або

неоплачений капітал (НК)

Вилучений капітал показує
номінальну вартість
нерозміщених

або

вартість викуплених
корпоративних прав

Неоплачений капітал відображає
заборгованість власників
корпоративних прав щодо їх оплати в
межах номінальної вартості,
тобто показує суму, яка ще не внесена

Вилучений капітал (ВилК)

Неоплачений капітал (НК)

**Визначаються за видами викуплених або неоплачених акцій
(для АТ) та за кожним засновником (для інших підприємств)**

Вилучений капітал може
відображати:

1. або **фактичну собівартість**
корпоративних прав;
2. або **номінальну вартість**
корпоративних прав.

Викуплені корпоративні права на
протязі року підприємство
повинно продати або анулювати.

Неоплачений капітал відображає
номінальну вартість
корпоративних прав.

Для АТ. До дати затвердження
результатів розміщення першого
випуску акцій всі акції повинні
бути оплачені.

Для ТОВ. Підлягає оплаті до
закінчення першого року з дня
реєстрації під-ва.

Неоплачений капітал (НК)

Для АТ: У разі неоплати (неповної оплати) вартості придбаних акцій до дати затвердження результатів розміщення першого випуску акцій акціонерне товариство **вважається не заснованим**.

До оплати 50 відсотків статутного капіталу АТ не має права здійснювати операції, не пов'язані з його заснуванням.

Для ТОВ: Якщо учасники до закінчення першого року з дня державної реєстрації товариства не внесли (не повністю внесли) свої вклади, загальні збори учасників приймають одне з таких рішень:

про виключення із складу товариства тих учасників, які не внесли (не повністю внесли) свої вклади, та про визначення порядку перерозподілу часток у статутному капіталі;

про зменшення статутного капіталу та про визначення порядку перерозподілу часток у статутному капіталі;

про ліквідацію товариства.

Вилучений капітал (ВилК)

Неоплачений капітал (НК)

Показники вилученого і неоплаченого капіталу
завжди мають від'ємне значення.

Вилучений і неоплачений капітал вираховується при
визначенні власного капіталу.

Власний капітал

=

**Статутний капітал – Неоплачений капітал – Вилучений
капітал + ДК + ІДК + РК +НП**

=

СК - НК - ВилК + ДК + ІДК + РК +НП

Питання 3. Збитки підприємства та джерела їх покриття

PAREX GROUP

Збитки – це перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання якого були здійснені ці витрати.

На збитковість підприємства впливають ті самі фактори, які визначають його прибутковість. Основними причинами, які призводять до *збитків* підприємства є :

- зменшення обсягів реалізації;
- зменшення цін на реалізовану продукцію;
- висока собівартість продукції;
- вимушені простої;
- знецінення запасів;
- курсові різниці та збитки від інших позареалізаційних операцій.

Збитки відбиваються в статті “Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)”. Сума непокритого *збитку* наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу.

На підставі прийнятого рішення про джерела покриття непокритих *збитків* підприємства їх списують за рахунок:

- 1) резервних (страхових) фондів;
- 2) засобів цільового призначення (спеціальні фонди і цільове фінансування);
- 3) *санаційного прибутку*.

Прибуток, його використання або *збиток* протягом року відбивається в балансі окремими статтями розгорнуто. Затверджені суми використаного за звітний рік *прибутку* списуються під час складання річного бухгалтерського звіту. У річній звітності може відбиватися лише непокритий *збиток* звітного та минулих років.

Підприємства не зацікавлені відбивати *збитки* у своїй звітності, зокрема в балансі. Особливо це стосується акціонерних товариств, оскільки їхні баланси публікуються в пресі.

За наявності балансових *збитків* суб'єктам господарювання дуже важко розраховувати на залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел, оскільки як для кредиторів, так і для потенційних інвесторів збиткове підприємство є непривабливим об'єктом фінансування. Крім того, у таких підприємств можуть виникнути складнощі з постачальниками факторів виробництва та зі споживачами продукції.

Відбиття в балансі непокритих *збитків* означає, що всі наявні в підприємства джерела покриття їх уже вичерпані, тобто відсутні резервні (страхові) фонди.

Якщо *збитки* перевищують суму всіх інших статей першого розділу балансу, то підприємство має від'ємний показник *власного капіталу*. Це означає, що всіх активів підприємства не вистачає для виконання зобов'язань з погашення позик. Така структура балансу є незадовільною і свідчить про те, що підприємство є напівзбанкрутілим.

Єдиним виходом з такої ситуації, який залишається у підприємства, є спроба одержати *санаційний прибуток* з метою спрямування його на покриття *збитків* і в такий спосіб провести *санацію балансу*.

4. Економічний зміст санації балансу та призначення санаційного прибутку

PAREX GROUP

Санація балансу полягає в покритті відображених у балансі збитків та створенні необхідних резервних фондів за рахунок одержання санаційного прибутку.

Основна мета - приведення у відповідність *статутного капіталу* підприємства із чистими активами, які йому відповідають. Санацію балансу називають також “чистою санацією” чи “формальною санацією”. Балансовий курс корпоративних прав при цьому досягає або перевищує позначку 100 %. Це уможливлює залучення фінансових ресурсів шляхом додаткової емісії корпоративних прав.

Санація балансу за рахунок санаційного прибутку доцільна лише тоді, коли вичерпано решту можливостей покриття балансових збитків (після спрямування на це всіх відкритих та прихованих резервів). Зазначений *прибуток* утворюється в результаті зменшення *статутного фонду* підприємства, добровільних доплат власників його корпоративних прав або у разі списання кредиторами підприємства-боржника своїх вимог.

Санаційний прибуток — це *прибуток*, який виникає внаслідок викупу підприємством власних корпоративних прав (акцій, часток) за курсом, нижчим від номінальної вартості цих прав (дизажіо), у результаті їх безкоштовної передачі до анулювання, зниження номінальної вартості або у разі одержання безповоротної фінансової допомоги від власників корпоративних прав, кредиторів та інших зацікавлених у санації підприємства осіб.

Перша складова *санаційного прибутку* — *дизажіо* — дорівнює різниці між номінальною вартістю корпоративного права та ціною його викупу емітентом і затратами, пов'язаними з процедурою викупу прав і зменшення *статутного фонду*. Якщо корпоративні права надаються до анулювання безкоштовно, то *санаційний прибуток* дорівнює номінальній вартості наданих до анулювання прав за мінусом витрат, пов'язаних зі зменшенням *статутного капіталу*. *Дизажіо* можна розглядати як один із видів *емісійного доходу*.

Безповоротна фінансова допомога — це сума коштів, переданих підприємству на умовах, які не передбачають відповідної компенсації чи повернення таких коштів. Вона може здійснюватися:

- 1) власниками корпоративних прав наданням фінансових ресурсів для покриття *збитків* та проведення *санації*;
- 2) кредиторами підприємства в разі повного або часткового списання заборгованості;
- 3) іншими зацікавленими в санації підприємства-боржника особами.

Санаційний прибуток у частині *емісійного доходу* не є об'єктом оподаткування. Безповоротна фінансова допомога включається до складу валових доходів підприємства-одержувача і підлягає оподаткуванню на загальних підставах. Якщо ж підприємство має непокриті *збитки*, то фінансова допомога не оподатковується в тій частині, яка спрямовується на покриття *збитків* підприємства.

Сума, яка залишається після погашення *збитків*, оподатковується на загальних підставах. Якщо *безповоротну фінансову допомогу* здійснює юридична особа, то суму зазначеної допомоги вона має відносити на рахунок власних коштів підприємства, які залишаються після сплати податків.

Якщо *санація балансу* здійснюється за рахунок *емісійного доходу*, то в результаті такої операції змінюється лише структура *власного капіталу*, а загальна його сума лишається незмінною. Якщо ж підприємство отримало *санаційний прибуток* у вигляді *безповоротної фінансової допомоги*, то *власний капітал* збільшується на суму отриманої допомоги за відрахуванням податкових платежів

Питання 5. Зменшення статутного капіталу: цілі і методи.

Мета зменшення СК підприємств:

1. проведення санації балансу - покриття відображених у балансі збитків і створення необхідних резервів за рахунок одержання санаційного прибутку
2. приведення статутного капіталу підприємства у відповідність із чистими активами, які йому відповідають
3. приведення до відповідності фактично оплаченого СК до зареєстрованого в статуті (якщо учасники протягом року не оплатили свою частку по номіналу);
4. частка учасника придбана підприємством і не реалізована протягом року, у тому числі:
 - з метою реструктуризації підприємства за рішенням учасників і засновників;
 - при законодавчих вимогах – при реорганізації АТ заради захисту акціонерів зобов'язане провести оцінку та викуп акцій у тих із них, які не голосували за рішення про реорганізацію;
 - інші причини;
5. правонаступник (спадкоємець) відмовляється від вступу в підприємство;
6. учасник виходить з підприємства або його виключають;
7. звернено стягнення на частку учасника;
8. інші причини.

Питання 5. Зменшення статутного капіталу: цілі і методи.

Способи зменшення статутного капіталу

зменшення номінальної вартості вкладів

зменшення загальної кількості часток

всіх учасників

окремих учасників

пропорційне

не пропорційне

зміна номінальної вартості часток

зміна відсоткового значення (розміру) частки

ПАСИВ

Правові наслідки зменшення статутного капіталу

АКТИВ

Без вилучення частини майна
Активи залишаються незмінні

Вилучення частини майна
Зменшення активів

Питання 5. Зменшення статутного капіталу: цілі і методи.

Зменшення статутного (складеного) капіталу
при наявності заперечень кредиторів товариства
не допускається.

Зменшення статутного капіталу товариства
допускається після повідомлення про це всіх його
кредиторів протягом 30 днів після прийняття рішення
про зменшення СК. Кредитор може звернутися до
товариства про зміну умов кредитування.

Питання 5. Зменшення статутного капіталу: цілі і методи.

При зменшенні розміру статутного капіталу акціонерного товариства **НЕ допускається**:

- а) **поєднувати шляхи** (способи) зменшення розміру статутного капіталу;
- б) **приймати рішення про зменшення розміру статутного капіталу до реєстрації** усіх попередніх випусків акцій, до реєстрації звітів про результати розміщення акцій та видачі свідоцтв про реєстрацію випусків акцій відповідно до законодавства України.

Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства **з метою** приведення розміру статутного капіталу у відповідність **до розміру чистих активів** у випадках здійснюється **виключно** шляхом **зменшення номінальної вартості акцій**

Питання 5. Зменшення статутного капіталу: цілі і методи. Викуп корпоративних прав.

Цілі:

1. підтримання ринкового курсу корпоративних прав на ринку;
2. одержання прибутку (емісійного доходу) від викупу корпоративних прав за ціною, що менше номінальної вартості (або вартості розміщення). Емісійний дохід не оподатковується (+), розміщення викуплених корпоративних прав може здійснюватись за ціною, що менше номіналу (+);
3. перерозподіл структури власності акціонерного товариства;
4. вилучення частини корпоративних прав із вільного обігу на вторинному ринку з метою зменшення капіталізації підприємства;
5. інвестування частини тимчасово вільних грошових коштів;
6. підтримка виходу окремих учасників товариства зі складу власників.

Питання 5. Зменшення статутного капіталу: цілі і методи. Викуп корпоративних прав.

Викуп корпоративних прав власної емісії може здійснюватися за рахунок суми власного капіталу, яка перевищує номінальну вартість його статутного капіталу.

Викуп корпоративних прав власної емісії **(не плутати з анулюванням!)**:

1. **зменшує підсумок власного капіталу** суб'єкта господарювання
2. *не призводить до зменшення абсолютної величини його статутного капіталу. **Статутний капітал залишається незмінний.***

Підприємство у разі викупу частки корпоративних прав учасника **зобов'язане:**

1. **реалізувати** її іншим учасникам або третім особам **протягом** строку, що не перевищує **одного року**,
2. або **зменшити свій статутний капітал протягом** строку, що не перевищує **одного року**.

Питання 5. Зменшення статутного капіталу: цілі і методи. Викуп корпоративних прав.

Викуп корпоративних прав

Подальшого
перепродажу.
*СК залишається
незмінний*

Наступного
анулювання.
*СК зменшується при
анулюванні
корпоративних прав*

Розповсюдження
серед працівників
*СК залишається
незмінний*

Розподіл прибутку, а також голосування і визначення кворуму у вищому органі **проводяться без урахування викупленої підприємством частки** корпоративних прав.

**Питання 5. Зменшення статутного капіталу: цілі і методи.
Викуп корпоративних прав.**

Корпоративні операції з цінними паперами власної емісії

конвертація

Суть: обмін (заміна) цінних паперів одного випуску на цінні папери іншого із зміною принаймні однієї умови випуску: обмін конвертованих облігацій на акції, обмін привілейованих акцій на прості, тощо.

деномінація

Консолідація

Кількість корпоративних прав **зменшується**
Номінал **збільшується**

Дроблення

Кількість корпоративних прав **збільшується**
Номінал **зменшується**

Загальна номінальна вартість залишається незмінною

Зменшення номінальної вартості акцій (часток, паїв) називається *деномінацією*. Застосування цього методу означає здійснення емісії акцій за новою номінальною вартістю, після чого старі акції обмінюються на нові.

Конверсія акцій — це об'єднання кількох акцій в одну (або обмін за встановленим співвідношенням однієї кількості акцій на іншу). Наприклад, конверсія акцій у відношенні 4 : 3 означає, що на кожні чотири акції можна обміняти три акції нової емісії. *Конверсія* є одним зі способів зменшення кількості акцій, які є в обігу.

І *конверсія*, і *деномінація* мають на меті приведення у відповідність номінальної вартості випущених в обіг акцій з розміром *статутного фонду* в разі його зменшення.

Якщо певні акції не подаються до *деномінації* чи *консолідації*, в зарубіжній практиці акціонерне товариство визнає акції недійсними. Замість них в процесі обміну емітуються нові акції, які негайно реалізуються на біржі, а виручка від їх реалізації зараховується на рахунок акціонерів, чий акції оголошені недійсними.

Згідно вітчизняного законодавства рішенням акціонерного товариства про зменшення розмірів *статутного фонду* об'єднанням акцій, акції, не подані до анулювання, визнаються недійсними, але не раніше, ніж через шість місяців після повідомлення про це всіх акціонерів. Встановлено, що підприємство має покрити *збитки* акціонерів, пов'язані зі зменшенням *статутного фонду*. У разі, коли акціонер відмовився від обміну акцій через зменшення статутного фонду зменшенням номінальної вартості акцій, емітент зобов'язаний запропонувати акціонерові викупити його акції за вартістю, не нижчою від номінальної.

Зменшити кількість акцій, які є в обігу, можна не лише об'єднанням акцій, а й викупом їх з метою анулювання. Акціонерне товариство має право викупити в акціонера оплачені ним акції для цілей:

- для їх наступного перепродажу;
- розповсюдження серед своїх працівників;
- з метою анулювання.

Викуплені акції мають бути реалізовані або анульовані протягом не більш як одного року. Упродовж періоду, коли господарське товариство володіє власними корпоративними правами, розподіл *прибутку* та голосування на зборах акціонерів відбуваються без врахування вказаних акцій (часток, паїв). Це саме стосується й товариства з обмеженою відповідальністю щодо придбання ним часток учасників товариства

Акціонерне товариство може викупити власні акції за цінами, установленими рішенням зборів акціонерів, або за цінами, які склалися на ринку (біржові ціни). В останньому разі можливі три варіанти:

- 1) акції викупаються за ціною, вищою від номіналу;
- 2) викуп акцій за номіналом;
- 3) акції викупаються за ціною, нижчою від номінальної вартості.

Варіант 1 означає, що ринкова ціна акцій є вищою за номінал, оскільки за умови нормального функціонування фондового ринку підприємство може викупити акції власної емісії лише на таких самих умовах, як і інші інвестори (коли інше не передбачено рішенням зборів акціонерів). Джерелом викупу акцій є *статутний фонд та додатковий капітал, зокрема емісійний дохід*. Якщо ж останній відсутній, то на зазначені цілі можна спрямувати *прибуток*. Для санаційних цілей розглянутий варіант не придатний, оскільки *санаційний прибуток* не виникає.

Варіант 2 (суто теоретичний) передбачає, що ринкова ціна акцій дорівнює їх номінальній вартості. На практиці такого майже не буває. Джерелом викупу акцій при цьому є *статутний капітал*.

Варіант 3 означає, що ринкова ціна акцій є нижчою за їх номінальну вартість, інакше жоден акціонер добровільно не продав би підприємству свої акції за ціною, нижчою від номінальної. Ціна акцій може бути нижчою від їх номінальної вартості насамперед у випадку збиткової діяльності підприємства. На придбання акцій спрямовується лише частина активів підприємства, яка відповідає еквівалентній частці *статутного фонду*. При цьому підприємство отримує *санаційний прибуток* у вигляді *емісійного доходу*, який дорівнює різниці між номінальною вартістю корпоративного права та ціною його викупу емітентом і затратами, пов'язаними з процедурою викупу прав та зменшення статутного фонду. Якщо корпоративні права надаються до анулювання безкоштовно, то санаційний прибуток дорівнює номінальній вартості наданих до анулювання прав за відрахуванням витрат, пов'язаних зі зменшенням *статутного капіталу*.

Для акціонерного товариства викуп акцій є доцільним лише за курсом, нижчим за номінальну вартість. В протилежному разі, *санаційний прибуток*, який може бути спрямований на покриття балансових *збитків*, не виникає, а отже, зменшувати *статутний фонд* немає сенсу. При використанні даного методу санації підприємство може покрити засвідчені в балансі *збитки*, однак його платоспроможність та ліквідність дещо погіршуються, оскільки для придбання власних корпоративних прав витрачаються ліквідні засоби.

Часто великі акціонери, власники контрольних пакетів акцій надають свої акції до анулювання безкоштовно, вносячи таким чином посильний вклад у фінансування санації.

За економічним змістом зменшення *статутного фонду* з метою покриття балансових *збитків* підприємства означає приведення у відповідність розміру *номінального капіталу* до його реальної вартості, яка впливає зі стану балансу. *Збитки* для власників виникають не в момент зменшення номіналу (чи анулювання акцій), а тоді, коли підприємство отримало збитки від фінансово-господарської діяльності.